

B, trad. *odiis ferocem*, 225.22, cf. notes 113 i 114), «los nostres enemics ferotges», f° 86r2, «un drach, qui --- fo engrenat en Àsia per Leviatan, que és serpent d'aygua mot ferotya», f° 86r2; i, amb assimilació, «un taur mot ferotge a mi sia amenat», f° 31r2 (trad. «taurus ad me ferocissimus adducatur»).

No abunda, doncs, gaire la documentació antiga, però així i tot, tractant-se d'un adjectiu d'aquest significat, potser no hem de pensar que això indiqui un mot confinat de primer a la zona Nord del territori (cf. cosa paral·lela en *ferest*), i al capdavant el *DAG*. L'assenyala també en el *Purgatori de St. Patrici* i un parell de vegades en el pseudo-Boades, i en tot cas ja el registren el *DTo.* de 1647 i el Lacav.⁸ El fet és que avui és d'ús arrelat i ben popular en el Princ. i bastant a les Illes, on trobem una variant *feroig* (*BDLC* XIII, 204) junt amb la normal; l'han usat tota mena d'escriptors des d'Ant. de Bofarull (*DAG.*) i l'*Atl.*: «mes ells, sens despitar, estrenyen lo collotge, / y, brètols, escatexen si fer-hi res los cal: / si alçar a pes de braços, de terra, 'l déu ferotge, / o enfonzar-lo; de traure'l puix, creuen, no s'ho val» (III, 30c).

No crec que encerti Wartburg (*ib.*, 707b18ss.) en admetre que *farouche* resulti d'una metàtesi de les vocals de FORASTICUS, amb ST'c > ch (i després influència de FERUS en oc., etc.), més aviat ha de ser a l'inrevés, i al capdavant el pas de *er-* a *ar-*: ja s'explicaria fonèticament com MERCATUS > *marché*, *marchand* (cf. oc. *arratge* ERRATICUS, *sauvage*, *barrejar*, etc.) i tractant-se de *er/ar* són més de fiar sempre les formes del Migdia, on no s'han produït les conegudes fluctuacions franceses *chair/char(n)*, *berge/berge*, *herse/herceler*.

El mot *ferotge* segueix avui essent d'ús viu i general en llengua d'oc, *ferouge* (*TdF* amb exemples en Zerbin i el *Calendau*, i en rima en un proverbi llgd.), i hi ha allà un bon nombre de mots formats amb el sufix -OTICUS, que ha de ser l'origen real de *ferotge* (encara que la influència de FEROX hi pogués ajudar): oc. ant. *iroitge* 'irascible', *gravouge* «lourd» (*Calendau* XII, 26.2), prov. i delf. *arreirouge* «tardif», «arriéré» (amb ex. d'Anselm Mathieu, *TdF*), prov. i llgd. *anouge* «antenois, agneau de l'année» (*FEW* *ANNOTICUS), Yonne *amesouche* (< *amerouche*) format com el venec. *amarotico* 'amargant' (*FEW* s. v. AMARUS). I en italià i els seus dialectes el sufix -òtico està força estès, veg. llistes d'exs. en Rohlf's, *It. Gramm.*, § 1132.

DERIV.: *Ferotgia* [Vogel, 1911; manca Lab. i Bulbena, usat per escriptors mall. i del Princ. des de c. 1900 i certament també abans]; *ferotja* (Manacor); *ferotxes* (Palma; pròpiament «ostentació de valentia»); *enferotjat* (cf. nota supra); *ferotjada*; *enferotgir-se*.

Encara que en alguna relació, potser considerable, amb *feroç*, també pot ser un mer derivat de FERUS (+-ONE) el mot *faró* 'gos de pastor', usat en el Canigó (Jampy, *Lliris* --- en el *Canigó*, gloss.), que continua una àrea del vessant pirinenc occità: *farou* id. a Queragut i a Prades d'Ax en l'Arieja (*Bouts dera M.*, xxv, 69, 65), i en el gascó de la Vall d'Aura (Marsan): almenys, com a nom propi d'un gos de pastor concret, a

Bonnefont (N. dels H-Pyr., cantó de Galan, *Bouts dera M.* xxv, 71).

Feram. Collectiu que, amb el sentit de 'conjunt d'animals salvatges, d'aviram', i de vegades singularitzat, trobem ja des del S. XIII, si bé sovint amb aglutinació de la -a de l'article femení, i amb *fer-* convertit en *far-*: «Mosques e tavans e vespes e abe<I>les e altra *afaram*», *VidesR* (ms. B), si bé el ms. més antic P omet els quatre darrers mots (f° 37v2, n. 49); «piquen-me serps e langardaixos e molta altra *aferam*», Eiximenis (*Terç*, *NCL* vi, 127); «plens de serps, scurons, calàpets, vípares e de tots *affarams*», *Ant. Canals*;⁹ «en la vinya del Senyor / --- / carts, romagueres, / canyota, gram, / cuca, *faram* / --- no hi crexeran», *JRoig* (*Spill*, 13518).

Van donar detalls sobre aquest mot Manuel de Montoliu, *BDC* iv (1916), 18-20; Francesc de B. Moll, *BDLC* XIII (1924), 353-5; O. Deutschmann «*Caterua* und *feramen*», *VKR* XIII, quadern 2. Jo tinc anotat: «a les oques els agrada ficar-se a l'aigua, però els ànecs són les *afarams* que els agrada més», a Surroca (damunt St. Joan Ab., 1930); però també allí prop, a St. Pau de Segúries, he sentit a dir *al farám* 'la bèstia' referint-se a un senglar (1935).

És sobretot una paraula molt vivaç a la part meridional del català occidental. Pot ser un bèstia salvatge: un *afarám* parlant d'una àliga a Juncosa; un *afarám*, de qualsevol bèstia silvestre, a Margalef, etc. (1936); *aferam* m, aplicat a tot animal no domèstic (escurçó, serp, gripau, llangardaix, mussol, àguila, eruga, etc.) a Aitona, Granyena Garr., La Granadella, etc. (1935). Però també aplicat a l'aviram, per allà prop, *farám*, cap a Juneda-Lleida (JBXuriguera, 1964); *afaráms* m. pl. «los animals de corral: galines, pollastres, conills, etc.», Priorat (JBru, en *Misc. Folkl.* d'Àrabia, p. 152); *afaraméts* 'caps d'aviram menuts (potser colomins o pollets)', Sunyer («feia una tauleta <un erol> de cànem per als *afaramets*», 1964); i també arriba a Eivissa («*faram*: aves de corral», PzCabr.); i al P. Val. *lo mal afarám* 'un animal de mals averanys, una mala pècora' (Bodria, *Libret de Recorts*, *BDLC* vi, 272); «la *farám* de Cervera» és una espècie de patum que fan sortir a La Salzadella (1961).

DERIV.: *Afaramada*. +*Feramia*, collectiu, 'conjunt de bèsties salvatges (senglars, guineus, etc.): «les collites es fan malbé amb tanta *feramía* que hi ha», St. Aniol d'Àuja (1932) (més aviat que *-iyla* es deu tractar de *-ia*, cf. *ferestia* 'qualitat de ferést(ec)', amb el seu probable derivat *ferestíola* > *ferestola* (cf. supra). L'àrea d'aquest mot és continuació del llgd. *feramio*, cf. *FEW* III, 478b12-6, els materials del qual formen per desgràcia una troca no gens fàcil de desembullar.¹⁰

Ferum [1695, *furum*], Lacav. [> *DTo.*, 1757] registra «*furmeig* o *furum*, mal olor: foetidus odor» i «*furmejar* o *furumejar*: tenir mal olor --- foetide ole ---, lo que *furmeja*: foetide olens»¹¹ (es tracta doncs de *furum* assimilació de *ferum*, i del derivat *furumejar* sincopat en *furmejar*): derivat comú amb l'oc. mod. *ferum*, que s'estén des de Barceloneta dels Alps («*fe-*